

An Analysis of Elementary School Curricula since the Foundation of Republic of Turkey

Dilek İLHAN BEYAZTAŞ* Suzan Beyza KAPTI**
Nuray SENEMOĞLU***

ABSTRACT. This study aims to investigate the changes of Elementary School curricula which were developed since foundation of the Republic of Turkey till today with the perspective of educational philosophies. The study also draws new implications for the new curriculum development studies for future. The documentary analysis method was used to analyze Elementary school curricula developed in 1924, 1926, 1936, 1948, 1968, 1997 and 2005. The analysis of the data revealed that all of the curricula developed from the foundation of the Republic till today usually satisfy the educational measures set by constructivism and progressivism. However, the findings indicate that the curricula developed after 1968 are not compatible with the goals and objectives of the contemporary needs and social dynamics of the society. Also, the study observed some repetitions in the principles and explanations parts. Especially, the objectives, the examples of teaching-learning process and assessment in 2005 curriculum do not reflect the scientific, technological, and societal developments in contemporary life. Also examples are not compatible with the constructivist approach.

Keywords: Curriculum, progressivism, constructivism.

* Res. Assist., Erzincan University, Faculty of Education, Erzincan, Turkey.
E-mail: dilekilhanbeyaztas@hotmail.com

** Education and Trainin Planner, Hacettepe University, Ankara, Turkey.
E-mail: suzanbeyza@hotmail.com

*** Prof. Dr., Hacettepe University, Faculty of Education , Department of Curriculum and Instruction,
Ankara, Turkey. E-mail: n.senem@hacettepe.edu.tr

SUMMARY

Goals and Importance: This research aims to examine the curriculum development studies started with the foundation of Republic of Turkey and particularly elementary school curricula in the content of education philosophies and to shed lights on new curriculum development studies. In this regard, it is important to discover the situations of the general principles of curricula and course curriculum during the time within the philosophies underlying them.

Method: This study employs documentary analysis method. The elementary school curricula of 1924, 1926, 1936, 1948, 1968, 1997 and 2005 are received from the library of the Department of Publications. The criteria for the elements of curriculum (objective, educational situations, evaluation) with respect to particular attention to the principles of progressivism and constructivism are identified according to the aims of the study. Then, the elementary school curricula of 1924, 1926, 1936, 1948, 1968, 1997 and 2005 are investigated in terms of principles and explanations included and sayings about elements of curriculum based on identified criteria.

Findings: In 1924 elementary school curriculum, education was considered as the most important tool to generate a free and modern society and to develop consciousness for the nation and citizenship according to new state approach emerged with the declaration of republican governance. The effects of this consideration reflected through the education programs of the time. In this respect, the attempts focused on developing new perspectives for education to generate individuals with thinking, producing and modern individuals instead of the perspective prone to memorizing. Therefore, John Dewey, the most important representative of progressivism, was invited to Turkey.

Having investigated in Turkey, Dewey prepared the report called "Report about Education of Turkey." The impact of this report can be seen in the 1924 primary school program to some extent and mostly in 1926 primary school program. For example, in 1924 curriculum it was recommended that students should be encouraged to be curious about the economic activities of environment and to observe and scrutinize close environments. These sayings in curriculum indicates that during learning process making relations with students' close environment, and having them actively construct the new information based on their prior knowledge by their own experiences are very important.

Initially, it was stated that "the purpose of the elementary education is to educate good citizens for the society by the students' active involvement through the environment" in the preface of the 1926 Elementary School

Curriculum. The previous programs were designed by creating no relationship among fields such as Sciences, History, Geography etc. However, the new program created some connections between fields and all of the fields were organized around the Life Science course in whole. With these statements, it was stressed that the content of the course were integrated in a way that the learning process would be meaningful.

In 1936 curriculum, it was stated that “The school should be organized such a living sample that it is a king of social structure of the society. “All of the courses should be offered according to the students’ levels. In all courses, students’ readiness should be the main criteria and memorization of the subjects should be avoided while teaching” These principles were stated in the curriculum. When considering the principles stated in the 1936 program, it was stressed that prior-learning should be considered, the relationship between subjects and the real life should be created, and students should learn effective learning and studying strategies.

Examining the Elementary Teaching and Learning Principles stated in 1948 curriculum, it can be clearly observed that the principles are compatible with the 1936 ones. The 1948 curriculum the principles and explanations were presented in detail and they were explained with the samples.

In 1968 curriculum the following principles are listed under the title of “Teaching and Learning Principles of the Elementary Education”; “children are eager to learn what they interest in rather than what others want, each experience is meaningful for children, children tend to learn by doing something rather than listening and seeing.” Examining these principles based on progressivism and constructivism criteria, it can be clearly observed that the program was designed based on children’s needs and interests, their real life experiences, and meaningful learning.

1997 Elementary Education Program seems compatible with the progressivism and constructivism principles. However, it is limited in terms of setting course objectives. Also, it can be observed that some of the objectives are in performance level. In addition, the 1997 curriculum is designed similarly with the 1968 one. Especially, the subjects, the principles, and the explanations are repeated and lack new objectives based on the needs of contemporary world.

The characteristics of the 2005 curriculum show that it is designed based on student centered in the process of children’ learning. In the program, it was stated that “the elementary school curricula were developed with new philosophy based on “learning how to learn” principles which lead students to ask questions and think about concepts. However, it is not true that this perspective appears only in 2005 program. The findings indicate that this notion was stated in all programs developed since the foundation of the Republic.

Examining the statements listed in 2005 curriculum, it can be concluded progressivism and constructivism were reflected through the curriculum and the principles set are compatible. However, when examining the objectives, educational situations, and evaluation elements of the curriculum, the curriculum lacks in terms of students' learning of knowledge in active and meaningful construct and design.

Discussion and Conclusions: In conclusion, the findings of the study revealed that the curricula developed since the foundation of the Republic generally satisfy and integrate with the training principles and criteria of progressivism and constructivism approaches. However, the programs developed after 1968 are limited in terms of setting new goals and objectives based on the contemporary needs of the world and society and some repetition problems exist in the principles and explanation sections. Although 2005 program includes some reform statements in the content", the findings of the study indicates that the examples of objectives, teaching-learning process, and evaluation are not up-to-date and compatible with the constructivist approach based on today's contemporary progress and needs when considering developments in technological, scientific, and societal fields.

It is essential that the educational programs should be designed in a way that would satisfy the needs of today's society. The programs should also guide and educate individuals in today's world where the technology, society, professions, the life styles of human beings and nature are changing constantly and rapidly in a world that is unknown its future.

Cumhuriyetten Günümüze İlkokul/İlköğretim Programlarının İncelenmesi

Dilek İLHAN BEYAZTAŞ* Suzan Beyza KAPTI**
Nuray SENEMOĞLU***

ÖZ. Bu araştırma, ülkemizde Cumhuriyetin ilanıyla birlikte başlayan program geliştirme çalışmalarının ve özellikle İlkokul/İlköğretim seviyesinde geliştirilen programların, günümüze kadar olan değişimlerini eğitim felsefeleri kapsamında incelenmek ve bundan sonra yapılacak program geliştirme çalışmalarına ışık tutmak amacıyla gerçekleştirilmiştir. Bu amaçla 1924, 1926, 1936, 1948, 1968, 1997, 2005 İlkokul/İlköğretim Programlarına ulaşılarak belgesel tarama yöntemi kullanılmıştır. İncelemeler sonucunda Cumhuriyetten günümüze kadar geliştirilmiş programların ilerlemecilik ve yapılandırmacılığın öngördüğü eğitim ölçütlerine genellikle uygun olduğu görülmüştür. Ancak 1968'den sonra geliştirilen programlarda, gelişen toplum yapısına ve çağın gereklerine uygun yeni hedeflerin ve ilkelerin gerektiği ölçüde programlara yansıtılmadığı ve buna paralel bir şekilde ilke ve açıklamalar bölümlerinde tekrarlara düşüldüğü tespit edilmiştir. Toplumsal, bilimsel, teknolojik gelişmeler dikkate alındığında, özellikle 2005 yılında geliştirilen programlarda yer alan "kazanımların" (hedef-hedef davranış), öğretme-öğrenme sürecine ve değerlendirmeye ilişkin örneklerin günümüzdeki hızlı gelişmeyi yansıtmadığı ve ifade edildiği şekilde yapılandırmacılık anlayışı ile örtüşmediği gözlenmiştir.

Anahtar Sözcükler: Eğitim programları, ilerlemecilik, yapılandırmacılık.

* Arş. Gör., Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Erzincan, Türkiye. E-posta: dilekilhanbeyaztas@hotmail.com

** Eğitim Öğretim Planlamacısı, Hacettepe Üniversitesi Hacettepe Rektörlük, Ankara, Türkiye. E-posta: suzanbeyza@hotmail.com

*** Prof. Dr., Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Programları ve Öğretim Bilim Dalı, Ankara, Türkiye. E-posta: n.senem@hacettepe.edu.tr

GİRİŞ

İnsanlık var olduğu andan itibaren çevresindeki olayları anlamlandırma ve yaşam şartlarını geliştirme çabasını sürdürmüş ve bu çabalar yıllar içerisinde uygar toplumların şekillenmesini sağlamıştır. Kabul gören temel görüşe göre uygarlık arttıkça, yaşam daha karmaşık bir hale gelmekte, bunun sonucu olarak toplumu oluşturan bireylerin öğrenmesi gereken davranış sayısı da hızla artmaktadır (Özçelik, 2010: 2). Bu durum bireylerin istedik davranışları yüksek verimle kazanması için eğitimde plan ögesine ağırlık vermeyi, bir başka deyişle planlı eğitim yoluyla istedik davranışların verimlice kazandırılmasını zorunlu kılmaktadır (Senemoğlu, 1987: 1). Bu bağlamda istedik davranışların kazandırılmasında en önemli rehber ise eğitim programlarıdır. Ertürk, eğitim programını “belli öğrencileri belli bir zaman süresi içinde yetiştirmeye yönelik düzenli eğitim durumlarının tümü” olarak tanımlamaktadır (1998: 14). Bu kapsamda eğitim programları okul eğitiminin planlı ve kontrollü bir süreç olmasını sağlamakta ve eğitimin niteliği ile doğrudan ilişkili olan programlar milli eğitim politikalarının uygulamaya dönüştürülmesinde bir köprü rolü oynamaktadır (Varış, 1996: 12). Bir çalışma alanı olarak eğitim programları, sadece okullar için değil; aynı zamanda bütün toplumun sağlıklı bir şekilde işlevini yürütebilmesi için yaşamsal bir önem taşımaktadır Ornstein & Hunkins, 2004: 1).

Eğitim programları program geliştirme süreci ile şekillenmektedir. Program geliştirme; öğretim programlarının üç temel ögesi olan hedef, eğitim durumları ve değerlendirme öğelerini daha etkili ve yeterli hale getirme sürecidir ve bu süreç öğeler arasında gelişmeye dönük, karşılıklı ve çembersel bir etkileşim sağlamaktadır (Senemoğlu, 2011: xxii; Tyler, 1949). Eğitim programlarını geliştirme sürecinde programların tarihi, toplumsal, psikolojik ve felsefi temelleri oldukça önemlidir. Özellikle eğitim felsefeleri program geliştirme sürecine yön veren önemli bir temel oluşturmaktadır. Eğitim sistemlerini etkileyen başlıca eğitim felsefeleri; evrensel ve değişmez hakikatin her bireye aktarılmasını savunan “Daimicilik”, ezberciliğin, katı disiplin ve öğretmen kontrolünün hakim olduğu “Esasicilik”, öğrencinin ilgi ve ihtiyaçlarını merkeze alan “İlerlemecilik” ve eğitimin ana maksadını toplumsal reformları gerçekleştirmek olarak gören “Yeniden Kurmacılık” felsefeleridir (Ertürk, ty.). Bunlardan özellikle ilerlemecilik felsefesi öğrenci ilgi ve ihtiyaçlarını merkeze alması ve düşünme becerilerine ağırlık vermesi nedeniyle günümüz eğitim programlarına yön vermektedir.

İlerlemeci eğitim anlayışında çocuğun öğretim boyunca aktif olması temel noktadır. Eğitim çocuğun ilgi ve ihtiyaçlarına göre düzenlenmeli yani öğrenci merkezli olmalıdır. Okul yaşama hazırlık olmaktan çok, yaşamın

kendisi olmalı ve eğitim ortamı demokratik olmalıdır. Öğretim disiplinler arası olmalı, konular gerçek hayatla ilişkili olmalı ve kitaplar amaç değil, araç olarak ele alınmalıdır. İlerlemeci anlayışta öğretmen rehberdir ve etkinliklerin lideri rolündedir ancak öğretmen ve öğrenciler etkinlikleri beraber planlarlar. Okullar toplumun küçük bir örneği olduğundan eğitim ortamı demokratik olmalı, öğrenciler fikirlerini rahatça dile getirebilmelidirler. Öğrenmede ‘problem çözme’ yöntemi esas alınmalıdır. Öğrencilere problem çözme ve bilimsel araştırma yöntem ve becerilerinin kazandırılması, sağlanacak öğrenme yaşantılarının işbirliğine dayandırılması oldukça önemlidir. Bu süreçte öğretmenin görevi yönetmek değil rehberlik etmektir. Bu anlayışta ezbere yer yoktur, aksine öğrencilerin genellemeler yapabilmeleri, çıkarımlarda bulunabilmeleri ve kritik düşünme becerisi kazanmaları hedeflenmektedir. İlerlemeci anlayışa göre gerçeklik sürekli değişmekte, bu nedenle “ne düşünmeliyiz?” sorusu yerine “nasıl düşünmeliyiz?” sorusuna odaklanılması gerekmektedir. (Dewey, 1997; Ertürk, (ty); Oliva, 2009; Ornstein & Hunkins, 2004; Tanner & Tanner, 2007).

İlerlemecilik eğitim felsefesinin ilkeleri ile örtüşen ve özellikle son yıllarda program geliştirme çalışmalarında dile getirilen bir yaklaşım da yapılandırmacılıktır. Yapılandırmacılık öğrenme sürecinde bilginin dışarıdan bir kaynaktan pasif bir şekilde alınmadığını aksine öğrenen tarafından aktif bir şekilde yapılandırıldığını savunan bir yaklaşımdır (Woolfolk, 2010:311). Glasersfeld tarafından “Bilme Kuramı” olarak betimlenen yapılandırmacılık iki temel ilkeye dayanmaktadır:

1. Bilgi edilgin (pasif) olarak alınamaz; anlamlandırılan organizma tarafından yapılandırılır.
2. Anlamlandırma, uyum sağlamaya ve yaşantı dünyasının örgütlenmesine hizmet eder, metafizik gerçeği keşfetmeye değil (Senemoğlu, 2009).

Son yıllarda eğitim alanında slogan haline gelen ve öğrenme yaklaşımı olarak da ele alınan yapılandırmacılık anlayışında bilginin öğrenen tarafından, kendi ön öğrenmeleri ile ilişkilendirerek yapılandırıldığı vurgulanmaktadır (Ornstein & Hunkins, 2004: 117). Öğrenme sürecinde bireyin aktif olduğu savunulan bu anlayış Piaget, Vygotsky ve Dewey’in söylemleri ile örtüşmektedir (Ornstein & Hunkins, 2004: 117; Tanner & Tanner, 2007: 185).

Yapılandırmacılık öğretme-öğrenme sürecinde asla tek bir yolu doğru olarak görmez; belirli sabitlenmiş bir öğretme süreci üretmez. Ancak eğitimde neden bazı tutumların ve işlemlerin yararsız ya da ters işlediğini söyleyebilir ve bu durumda öğretmenlere kendi doğal yaratıcılıklarını, hayal güçlerini kullanmaları için fırsatlar yaratabilir (Senemoğlu, 2011: 613).

Yapılandırmacılık anlayışında öğrencilerin kendi öğrenmeleri ile ilgili sorumluluklarını üzerlerine almaları önemlidir. Öğretmen rehber konumundadır ve öğrencilerinin çok yönlü düşünmelerini sağlayacak ortamlar oluşturmakla görevlidir. Öğrenme, öğretmen tarafından bilginin aktarılması yoluyla değil, öğrenciye gerçek yaşamla ilişkili yaşantılar kazandırmak üzere bilginin kendileri tarafından yapılandırılmasına fırsat sağlanması ile oluşur. Problem çözme ve araştırma-inceleme yoluyla öğrenmenin oldukça önemli olduğu bu anlayışta, öğrenciler arasında işbirliği teşvik edilmekte ve öğretimin anlamlı öğrenmeleri sağlamak için bütüncül olarak düzenlenmesi vurgulanmaktadır (Arends, 1998; Glasersfeld, 1995; Joyce, Weil & Calhoun, 2004; Senemoğlu, 2011).

Gerek ilerlemecilik gerekse yapılandırmacılık ilkeleri dikkate alındığında çağın gerektirdiği koşullara etkin uyum sağlayan bireylerin yetişmesine rehberlik edecek eğitim programlarının bu ilkelere göre şekillendirilmesinin gerekliliği ortadadır. Bu bağlamda ülkemizde Cumhuriyetin ilanı ile birlikte başlayan program geliştirme çalışmalarının ve özellikle İlkokul/İlköğretim I. Kademe seviyesinde geliştirilen programların, günümüze kadar olan değişimlerinin eğitim felsefeleri kapsamında incelenmesinin, bundan sonra yapılacak program geliştirme çalışmalarına ışık tutacağı düşünülmektedir. Bu açıdan programlarda yer alan genel ilkelerin ve derslerin öğretim programlarının dayandığı felsefelerin süreç içerisinde nasıl bir gelişme izlediğinin belirlenmesi önemlidir.

Bu araştırmanın amacı, Cumhuriyetten günümüze İlkokul/İlköğretim I. Kademe programlarının ilerlemecilik ve yapılandırmacılık ilkeleri bakımından incelemektir. Bu amaçla 1924, 1926, 1936, 1948, 1968, 1997, 2005 İlkokul/İlköğretim I. Kademe Programlarına ulaşılmış ve belirlenen ölçütler doğrultusunda incelenip değerlendirilmiştir.

YÖNTEM

Bu çalışmada; ilerlemecilik ve yapılandırmacılık ilkeleri ölçüt alınarak Cumhuriyetten günümüze İlkokul/İlköğretim I. kademe programlarının incelenmesi amaçlandığından, varolan kayıt ve belgeleri inceleyerek veri toplayan belgesel tarama (Karasar, 2006, s:183) yöntemi kullanılmıştır. Belgesel tarama yönteminin kullanıldığı çalışmada; dokümanların belirlenmesi, verilerin analiz edilmesinde kullanılacak ölçütlerin belirlenmesi, verilerin ölçütler doğrultusunda analiz edilmesi ve elde edilen verilerden yola çıkarak sonuçların raporlaştırılması aşamaları izlenmiştir.

Veri Toplama Yöntemi ve Analizi

Bu araştırma kapsamında 1924, 1926, 1936, 1948, 1968, 1997, 2005 İlkokul/İlköğretim Programlarına MEB Yayınlar Dairesi Başkanlığı kütüphanesinden ulaşılmış ve Osmanlıca yazılmış olan 1924 ve 1926 programları Tarih alan uzmanı tarafından Türkçeye çevrilmiştir. Araştırmanın amacı doğrultusunda ilerlemecilik ve yapılandırmacılık ilkeleri dikkate alınarak eğitim programı öğelerine (hedef, eğitim durumları, değerlendirme) yönelik ölçütler belirlenmiştir. Ölçütler belirlenirken ilişkili alanyazın incelenerek uzman görüşleri alınmıştır. Belirlenen ölçütlere ilişkin bilgiler Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1: İlerlemecilik ve yapılandırmacılık ölçütleri (Senemoğlu, 2009)

Program Öğeleri	Ölçütler
Hedef	Öğrencinin ilgi ve ihtiyaçlarına uygun Öğrencinin ön öğrenmeleriyle ilişkili Yaşamla ilişkili Üst düzey düşünme becerilerini geliştirici
Eğitim Durumları (İçerik + Öğretme- Öğrenme Süreci)	Öğrencinin ilgi ve ihtiyaçlarına uygun Anlamli bir şekilde bütünleştirilmiş konu alanı Öğrencilerin mevcut şemaları ile ilişkili içerik Bilgiyi yapılandırmaya fırsat veren etkinlik ve materyaller Yaşantıya dayalı Gerçek yaşamdan örnekler Aktif Öğrenci Anlamli öğrenme yaklaşımları (Araştırma-inceleme, Buluş yolu ile öğrenme, Problem çözme yöntemi) İşbirliğinin özendirilmesi Rehber öğretmen Demokratik eğitim ortamı Anlamli bir şekilde bütünleştirilmiş konu alanı Yaşantıya dayalı
Değerlendirme	Geçerli güvenilir ölçme araçları ile çeşitli ortamlarda öğrencinin hem süreçteki gelişimini hem de süreç sonunda anlamli öğrenme düzeyini belirleme

Ölçütler belirlendikten sonra 1924, 1926, 1936, 1948, 1968, 1997, 2005 İlkokul/İlköğretim programları hem program öğeleri (hedef, eğitim durumları, değerlendirme) hem de programlarda yer alan ilkeler, yönergeler (direktifler) ve açıklamalarda geçen, program öğelerine yönelik ifadeler belirlenen ölçütler doğrultusunda incelenmiştir.

BULGULAR VE YORUM

1924 İlk Mekteplerin Müfredat Programı

Cumhuriyetin ilanıyla birlikte kurulan yeni devlet anlayışı çerçevesinde, özgür ve çağdaş bir toplum yaratmak, bireylerde ulus ve vatandaşlık bilinci oluşturmak için eğitim, en önemli araç olarak görülmüş ve bu görüşün etkileri de dönemin eğitim uygulamalarına yansımıştır. Dönemin Eğitim Bakanı Vasıf Çınar'ın 8 Eylül 1924 tarihli genelgesinde "Eğitim ve Öğretimin Temel Amaçları" şöyle ifade edilmiştir:

1. Eğitimin milli esaslara ve Batı medeniyetinin yöntemlerine dayanması,
2. Okulların insan ilişkileri, toplumsal yaşama kuralları, temizlik, düzen vs. gibi hususlarda medeni ve örnek alınacak bir eğitim yapmaları,
3. Çocukların kalplerinde ve ruhlarında Cumhuriyet için fedakâr olmak ülküsünü taşımaları,
4. Okulların fikir ve vicdan hürriyeti ve bilinçli bir sorumluluk telkin etmesi,
5. Öğretimin uygulamalı ve işe yarar bir hale getirilmesi,
6. Okulların ilim ve okuma zevkini vermesi,
7. Okulların, halka sağlığın değerini ve sağlıklı olmanın yollarını öğretmesi,
8. Okulların, beden ve fikrin dengeli gelişimini sağlaması,
9. Okulların, toplumun ve ailenin ihtiyaçlarını dinleyip göz önünde tutması,
10. Okulların, tasarruf, yardımlaşma ve iktisat fikirleri vermesi,
11. Okulların, çocuklarda hür ve makul bir disiplin oluşturması (Akyüz, 2007: 331).

Bu genel ifadelerden de anlaşılacağı üzere, yeni kurulmaya çalışılan bir devlet sistemi içerisinde toplumu oluşturan bireylerin kazanması gerekli görülen özellikler ve bireyin gelişimi merkeze alındığı söylenebilir. Ayrıca bu dönemde mevcut eğitimin ezbere dayanan anlayışının yerine çağdaş, düşünen ve üreten bireylerin yetiştirilmesi amacına yönelik eğitime yeni bir bakış kazandırmanın arayışlarına gidilmiş ve bu bağlamda ilerlemecilik felsefe akımının en önemli temsilcisi olan John Dewey Türkiye'ye davet edilmiştir.

Türkiye'de incelemelerde bulunan John Dewey; uygulanacak program, Milli Eğitim Teşkilatı, öğretmenlerin yetiştirilmesi ve ataması, okul sistemi ve disiplini, sağlık gibi çeşitli alanlarda önerilerinin bulunduğu "Türkiye Maarifi Hakkındaki Raporu"nu hazırlamıştır. Hazırlanan bu raporun etkilerini kısmen 1924 İlkokul Programı daha çok da 1926 İlkokul Programında açıkça görmek mümkündür. Örneğin 1924 İlkokul Programında yer alan Tarih dersi ile ilgili açıklamalarda, geçmişte meydana gelen önemli olayların çocukların ilgisini çekecek şekilde hikâye edilerek

işlenmesi, Coğrafya dersinde içinde yaşanan çevrenin ekonomik faaliyetlerine merak uyandırılması; öğrencilerin yakın çevresini gözlemlemesi ve incelemesi önerilmiştir. Tabiat incelemesi, Ziraat ve Hıfzısıhha dersinde “yapılacak olan incelemeler mutlaka tabiatın incelenmesi esnasında gerçekleştirilmelidir. İncelenecek meyvalar, zirai mahsuller vs. mümkün olduğunca okulun bahçesinde veya saksıda yetiştirilmelidir ya da öğrenci bunların yetiştirildiği yere götürülerek incelemeler yaptırılmalıdır.” biçiminde önerilerin yer aldığı tespit edilmiştir.

Verilen örneklerde görüldüğü gibi programlarda yer alan ilke ve açıklamalar ilerlemecilik ve yapılandırıcılık yaklaşımlarının temel ilkeleri olan öğrencinin öğrenmede aktif olması, bilgiyi organizmanın yaşantı yoluyla kazanması, hedeflerin öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçlarına uygun olması, içeriğin öğrencinin yakın çevresi ile ilişkili olması, okulun yaşamın kendisi olması ilkeleri ile örtüştüğü görülmektedir.

1926 İlk Mekteplerin Müfredat Programı

1926 İlkokul Programının önsözünde ilk kez “İlkokulun amacının öğrencilerin çevreye etkin katılımını sağlayarak iyi vatandaşlar yetiştirmek olduğu” ifade edilmiştir. Önceki programlarda bütün sınıflarda aralarında ilişki kurulmadan birbirinden kopuk olarak gösterilen Fen Bilgisi, Tarih, Coğrafya gibi dersler; yeni programda konular arası ilişkiler kurulacak şekilde bütünleştirilmiş ve özellikle birinci devrede bütün derslerin Hayat Bilgisi dersi etrafında ve toplu olarak öğretimi kabul edilmiştir. Hayat Bilgisi dersinin *bütün öğretimin adeta bel kemiği olacağı* ve diğer derslerin bu derse bağlı ve uyumlu olacak şekilde işleneceği belirtilmiştir. Her ne kadar lisan ve hesap dersleri ile el işi, resim dersleri için ayrıca saatler ayrılmış olsa da, yine de bu derslerin öğretiminde diğer derslerle ilişkisi kurulması gerektiği ifade edilmiştir. Bu ifadelerle içeriğin anlamlı öğrenmeyi sağlayacak şekilde bütünleştirilmesine vurgu yapıldığı görülmektedir.

Aynı şekilde “elifba ve okuma dersleri çocuklara uygun şekilde, çocukların düzeylerine göre ilerlemekle beraber, açık bir şekilde konuşma ve yazma derslerinin daima Hayat Bilgisi dersi ile ilişkisi kurulacaktır” ilkesinde geçen “öğrencilerin düzeylerine göre ilerleme” ifadesinin, öğrencilerin ön öğrenmelerinin dikkate alınması gerektiğine önem verildiğini göstermektedir.

Programda öğrencilerin “dağınık bilgiden ziyade bilgi kazanmasını sağlamak için derslerin imkân ölçüsünde hayat ve çevre ile ilişkili bir şekilde öğretimine önem verilmesi” gerektiği vurgulanmış, ayrıca programda “bütün derslerde öğrenciyi şahsi çalışmaya teşvik edecek şekilde öğretimin yapılması, öğretimde imkân ölçüsünde öğrencinin *şahsi ilgilerinin* hareket

noktası olarak alınması” gerektiği konusundaki esasların kabul edildiği, “yeni programın en belirgin özelliğinin, öğrencilerin imkan ölçüsünde dersleri bizzat işleyerek ve bizzat zihinsel faaliyette bulunarak öğrenmesi olduğu” vurgulanmıştır. Örneğin programda “Hayat Bilgisi dersinin araştırmaya dayalı olması gerektiği” belirtilmekte, “uygun havalarda öğretmenin öğrencisini avlu veya bahçeye çıkarması, tarlada, meyve, sebze ve çiçek bahçelerinde incelemeler yapmalarına olanak sağlaması, çocukların fiziksel yeterlilikleri ölçüsünde bahçe işlerinde çalışmalarına teşvik edilmesi” önerilmektedir. Programda geçen bu ifadeler öğrencinin ilgilerinden hareket edilmesine, yakın çevresiyle ilişki kurmasına, öğrencinin ön öğrenmelerine dayalı olarak bilgiyi aktif bir şekilde kendi yaşantıları yoluyla yapılandırarak anlamlı öğrenmelerinin sağlanmasına vurgu yaptığı görülmektedir.

Yukarıdakilere ek olarak programda, Hayat Bilgisi dersinde öğrencilerin işbirliği halinde çalışmalarını teşvik edilmekte, bu çalışmalar esnasında önemli olanın işin mükemmel yapılmasının olmadığı, çocukların yaparak-yaşayarak öğrenmelerinin ve düşünme becerilerini geliştirmelerinin olduğu açıkça vurgulanmakta ve öğretmenin bu süreçteki rolünün rehberlik olduğu belirtilmektedir. Söz konusu açıklamalar özellikle öğretme-öğrenme sürecinde öğretmenin rehber rolüne ve öğrencinin süreçte işbirliği yapmasına dolayısıyla demokratik bir anlayışın oluşturulmasına dikkat çekmektedir.

Yukarıda 1926 programına ilişkin verilen örnekler, gerek hedeflerin belirlenmesi gerekse içeriğinin ve öğretme-öğrenme süreçlerinin örgütlenmesinde işe koşulacak ilkelerin ilerlemecilik ve yapılandırmacılık ilkeleri ile örtüşüğünü göstermektedir.

1936 İlkokul Programı

1926 programının ardından ülkenin sosyo-kültürel ve ekonomik yapısına yönelik yapılan inkılaplar doğrultusunda eğitim sisteminde de yenilik çalışmalarının yapılması zorunluluğunu ortaya çıkarmıştır. Bu doğrultuda da 1936 İlkokul Programı geliştirilmiştir. 1936 İlkokul Programında “İlkokulun Eğitim ve Öğrenim Prensipleri” maddeler halinde verilmiş ve bu maddeler aşağıda özetlenmiştir (T.C. Kültür Bakanlığı, 1936):

1) İlkokul milli bir eğitim kurumudur. Bireyler milli ödevlerinin bilinci ile yetiştirilmelidir. Öğretmenler milli amaçları daima göz önünde bulundurarak her fırsatta bundan yararlanmasını bilmelidir.

2) Okul sosyal yapının bir çeşidi olarak toplumun canlı bir örneğini teşkil edecek şekilde düzenlenmelidir. Okul her çocuğun yeteneklerini ayrı ayrı inkişaf ettirmeye beraber işbirliği içinde çalışma becerilerini de geliştirmelidir.

3) Okul çocuğun aktif katılımını destekleyecek şekilde canlı olmalıdır. Bu çerçevede çocuğun sorumluluk alması, yaratıcı etkinliklerde bulunması ve düşünme becerilerinin gelişimi desteklenmelidir. Bu bağlamda sınıflar sadece ders dinlemek için uygun olan yapısından çıkartılarak bütün öğrencilerin çeşitli işlerde birlikte çalışmalarına olanak verecek şekilde düzenlenmelidir.

4) Okullar öğrenciyi düşünmeye sevk etmelidir. Düşünme becerilerini geliştirmek için derslerde problem çözme süreci işe koşulmalı ve bu süreçte öğretmen öğrencilere rehberlik etmelidir.

5) Öğrencilerin katılımlarını sağlamak için ilgilerinden hareket edilmelidir.

6) Öğrencilerin yapılacak etkinliklere dikkatlerini çekmek için sahip oldukları özelliklerinin işe koşulması sağlanmalıdır. Bazı derslerde sıkıcılık ve tekdüzelikten kurtulmak için oyundan faydalanılmalıdır.

7) Derslerde çok çeşitli faaliyetlere yer verilmelidir.

8) Bütün dersler öğrenci seviyesine uygun olarak verilmelidir. Bütün sınıflarda ders konuları işlenirken öğrencilerin hazırbulunuşlukları dikkate alınmalı ve ezberden kaçınılmalıdır.

9) Öğrencilerin farklı açılardan konuya ilişkin etkileşimlere girmesi sağlanmalıdır.

10) Öğrencilerin bireysel farklılıkları göz önünde bulundurulmalı, gelişim dönemi özellikleri dikkate alınmalıdır.

11) Yakın yurt ve zaman ilkesi kullanılmalıdır. Öğrenmede hareket noktası olarak öğrencinin yakın çevresi alınmalı, bilinenden bilinmeyene doğru gidilmesi ilkesi benimsenmelidir.

12) Pratik bilgilere ve becerilere önem verilmelidir. Çocuklara anlamayacakları ve gerçek yaşamda işe koşamayacakları bilgi ve becerilerin kazandırılmamasına, öğrencilerin gelecek değil bugünkü ihtiyaçlarına öncelik verilmesine dikkat edilmelidir.

13) Okul içindeki tüm faaliyetlerde ekonomiklik ilkesi işe koşulmalı, zaman, malzeme ve enerji israfına izin verilmemelidir.

14) İlkokulun ilk üç sınıfında toplu öğretim ilkesine riayet edilerek bütün dersler Hayat Bilgisi konuları etrafında işlenecektir.

15) Çocukların düşünce ve duygularını çeşitli yollarla ifade etmelerine izin verilmelidir.

16) Ahlaklı yaşama bilinci kazandırılmalıdır.

17) Sanatsal bir anlayış kazandırılmalıdır.

18) Boş zamanlarını doğru kullanma alışkanlığını kazandırılmalıdır

19) Öğrencilere en doğru ve en iyi çalışma yolları kazandırılmalıdır.

1936 İlkokul Programında yer alan ilkeler incelendiğinde, özellikle derslerin anlamlı bir biçimde bütünleştirilmesi, öğrencilerin ilgilerinden hareket edilmesi, ön öğrenmelerinin dikkate alınması, öğrencinin ihtiyaç duyduğu bilgi ve becerilerin kazandırılması, işbirliğinin özendirilmesi, problem çözme sürecinin işe koşulması, konuların gerçek yaşamla

ilişkilerinin kurulması, etkili öğrenme ve çalışma yollarının kazandırılarak nitelikli öğrenciler haline getirilmesi gibi konulara yapılan vurgular, ilerlemecilik ve yapılandırmacılığın ilkelerinin uygulandığının göstergesidir.

Programda yer alan derslerin “Direktifler” kısmında da yine ilerlemecilik ve yapılandırmacılığın ilkelerini görmek mümkündür. Örneğin Hayat bilgisi dersi programda “bütün birinci devre öğretiminin bel kemiği” olarak tanımlanmış, “Türkçe, Hesap, Resim, El İşleri, Musiki ve Jimnastik derslerinin Hayat Bilgisi dersi ünitelerinin muhtelif yollarla ifadesinde rol alacağı” belirtilmiştir. Bu ifadelerden anlamlı bir şekilde bütünleştirilmiş içeriğin varlığına dikkat çekildiği görülmektedir. Ayrıca “Coğrafya bakımından büyük değişiklikler gösteren memleketimiz gibi geniş bir yurttan hayat bilgisi ünitelerinin aynı yolda işlenmesi doğru olmadığından öğretmenin bu mevzuları bir taraftan mahalli şartlara göre ayrıntılandırırken öbür taraftan da onlara içinde bulunulan mekan ve zamanın icap ettirdiği bir takım üniteler eklemesi zaruridir. Bu gibi ilavelerin yapılabilmesi için, yeni programda eskisine nazaran daha az ünite verilmiştir.” İfadesi ile programın esnekliğine ve öğrencilerin yaşantılarına uygunluğuna dikkat çekilmiş ve “Üniteleri işlemek için incelenmesi gereken mevzular çocuklarla birlikte tespit edilecek, araştırma ve inceleme planları bütün sınıfın elbirliği ile yapılarak neticenin kontrolüne kadar bütün iş safhalarında çocukların daima faal olmasına çok önem verilecektir.” ifadesi ile de hedeflerin belirlenmesinden öğretme ve öğrenme sürecine, değerlendirmeye kadar öğrencilerin sürece aktif olarak katılması gerektiği açıkça vurgulanmıştır.

Programda “Coğrafya dersi, çocuğa bulunduğu muhiti incelemekle başlamalı ve her vakit yakından uzağa, görülenden görülmeyene geçerek çocuğun görüş ve düşünüş ufku derece derece genişletmelidir.” ifadesi ile öğretme- öğrenme sürecinde ön öğrenmelerinden hareket edilmesini “Coğrafya derslerinde çocukların yalnız hafızalarına müracaat edilmeyerek onları iyi görmeğe, gördüğünü düşünmeğe ve muhakemeye alıştırmalı, merak ve tecessüslerini uyandırmalı” ifadesi ile de üst düzey düşünme becerilerinin kazandırılması hedeflenmiştir. Ayrıca, “Öğretmen coğrafya derslerini pratik olarak vermek için okulun bahçesinden, kır gezintilerinden, Pazar yeri tetkiklerinden, okulda mevcut ders vasıtalarıyla buna talebelerle birlikte ilave edebileceği diğer vasıtalarından istifade etmelidir.” İfadesi ile öğrencilerin yaparak yaşayarak öğrenmeleri gerektiği vurgulanmıştır.

Benzer şekilde “Tabiat Bilgisi Dersi Direktifleri”nde geçen “ Bu derste çocukların doğrudan doğruya müşahade ve deneme ile bilgi kazanmalarına önem verilecektir.” ifadesi ile öğretme-öğrenme sürecinde öğrencilere gözlem ve incelemelerle bilimsel metodu kullanmalarına ve bizzat yaparak yaşayarak bilgiyi yapılandırmalarına fırsat verilmesi vurgulanmakta ve

öğretim araçları olarak da okul uygulama bahçesi, okul kümesi ve akvaryumlar gibi öğrencilerin canlı varlıkları doğrudan gözlemleyebilecekleri dolayısıyla bilgiyi anlamlı şekilde yapılandırmalarını sağlayacak ortamların okullarda bulundurulması tavsiye edilmektedir.

“Yurt Bilgisi Dersi Direktifleri”nden “Yurt Bilgisi derslerinde sadece bilgi vermek, alaka ve ülkü uyandırmakla da kalmamalı, sırasını getirerek talebede bu bilgi ve duyguları fiile inkılap ettirmelidir.” İfadesi ile sadece bilgi elde etmeye değil uygulamaya ve tutumların geliştirilmesine, “Bu derste mevzuları talebeye kavratmak için okulun içinde ve dışında geçen hadiselerden vak’alardan istifade etmeli, talebeyi hayat ile sıkı sıkıya temas ettirmelidir.” İfadesi ile de sınıf içinde gerçek hayat durumlarının kullanılması gerektiğine vurgu yapılmaktadır.

Yukarıda örnekleri verilen 1936 programında yer alan ilke ve açıklamalar dikkate alındığında ilerlemeci eğitim felsefesinin temel özelliklerinin ve yapılandırmacılığın ilkelerinin programlara yansımalarını söylemek mümkündür.

1948 İlkokul Programı

1948 programında yer alan İlkokulun Eğitim ve Öğretim ilkeleri incelendiğinde 1936 ilkokul programındaki ilkelerle örtüştüğü görülmektedir. Bununla birlikte 1948 programında, ilke ve açıklamalar daha ayrıntılı şekilde açıklanmış ve örneklerle yer verildiği gözlenmiştir. 1948 programında da “öğrencilerin özelliklerinin dikkate alınması” vurgulanarak, “buldukları gelişim devreleri, fikir seviyeleri, görgüleri, tecrübeleri, çevreleri ve ilgilerinin daima göz önünde bulundurulması” gerektiği belirtilmiştir. Yine 1936 programına paralel olarak öğretimde öğrencinin yakın çevresinin dikkate alınması, öğretme-öğrenme sürecinde öğrenciler tarafından bilimsel yöntemin kullanılması ve problem çözme süreçlerinin işe koşulması, öğretmenin rehber konumunda olması, planlamalarda öğrencilerin de fikirlerinin alınması ve bizzat yaparak yaşayarak öğrenme gibi konuların önemi belirtilmiştir. Bu bağlamda 1948 programında yer alan ilkelerin ilerlemecilik ve yapılandırmacılığın ilkeleri ile örtüştüğü görülmektedir.

1948 programında yer alan dersler ile ilgili açıklamaların da 1936 programıyla büyük ölçüde örtüştüğü tespit edilmiştir. Örneğin Hayat Bilgisi dersinin “bir gözlem, yaşama, iş ve deney dersi” olduğu belirtilmiş ve “bu nedenle bu derste öğrencilerin bizzat eşya ve olaylarla karşı karşıya gelmelerine ve bunları yaş ve seviyelerine uygun bir şekilde incelemelerine yol açılması gerektiği” belirtilmiştir. Ayrıca Hayat Bilgisi dersinde, çevreye, öğrencilerin özelliklerine göre işlenecek konularda ekleme ve çıkarma

yapması için öğretmenlere esneklik tanındığı belirtilmiştir. Programda, öğrencilere kendi kendilerine gözlem ve araştırma yapabilecekleri nitelikte ödevler verilmesi; onların gücünü aşacak ödev vermektan kaçınılması gerektiği vurgulanmıştır. Bunun yanı sıra Hayat Bilgisi dersinin diğer derslerle ilişki kurularak yürütülmesine, öğretme-öğrenme sürecinde her öğrencinin etkin katılımını sağlamak için grup çalışmaları içinde işbirliğinin desteklenmesi gerektiğine vurgu yapılmıştır.

Tabiat dersinde de benzer şekilde 1936 programında yer alan ifadelerin 1948 programında daha ayrıntılı olarak verildiği görülmüştür. Örneğin “bilimsel metot ve problem çözme basamakları”nın öğrenciye kazandırılması ile ilgili ifadeler şöyledir; “Tabiata ait olaylar üzerinde yapılacak gözlemler ve deneylerden ana fikirlere varılacaktır. Bu derste en önemli nokta öğrencilere bilimsel metotla düşünme yetisi kazandırmaktır. Bunun için her ünite bilimsel metodun gerektirdiği;

- a) Problemi belirtme,
- b) Problem etrafında araştırma yolu ile çeşitli bilgi toplama,
- c) Bu bilgileri problemi çözmeye elverişli olacak şekilde sıralama,
- d) Gerekli deneyleri yapma,
- e) Bu deneylerden sonuçlar çıkarma,
- f) Bu sonuçlardan bir genel fikre varma şeklinde beliren safhaları göz

önünde tutularak işlenmelidir. Öğrenciler, bu suretle elde edilen bilgilerle birtakım doğal olayların sebeplerini kavramaya ve açıklamaya çalışırlar.”

Bu ifadelerden anlaşılacağı üzere programda ilerlemecilik ve yapılandırıcılığın ilkelerinden olan öğretme-öğrenme sürecinde bilimsel yöntemin ve problem çözme basamaklarının kullanılması ve öğrencilerde üst düzey düşünme becerilerinin kazandırılmasına vurgu yapılmaktadır.

Programda yer alan Türkçe dersi ile ilgili açıklamalarda yer alan “Öğretmen, derslerde öğrencilerin tabii bir şekilde konuşmaları için fırsatlar hazırlayacaktır. Eşya ve olaylar üzerinde gözlemlen, herhangi bir konu ile ilgili bilgileri kitap ve yazılardan veya bilenlerden edinen, belli problemler üzerinde düşünen çocukların, elbette söyleyecekleri birçok şeyler bulunur. Bütün derslerde öğrencilere bu gibi fırsatlardan faydalanarak söz söylemek imkanı verilmelidir... Okuma öğretiminde her zaman göz önünde tutulması gereken önemli bir nokta da çocukları isteyerek okumaya sevk etmek, okumayı ihtiyaç haline getirmektir. Bunun için, öğrencilerin okuma parçasına dikkat ve ilgilerini çekecek bir yol bulmak lazımdır.” ifadeleri öğretme-öğrenme sürecinde çocuğun aktif olmasına, gözlem yapma, problem çözme, eleştirel düşünme becerilerinin kazandırılmasına, öğrenci yaşantısına ve ilgi ve ihtiyaçlarına dönük olmasına vurgu yapılmaktadır.

Programda yer alan Aritmetik dersi ile ilgili açıklamalarda; çalışmaların değerlendirilmesi işinin devamlı olarak dersle birlikte yürütülmesi gerektiği,

bu amaçla öğretmenlerin öğrenciler üzerinde devamlı gözlemlerde bulunarak ve öğrencilerle teker teker ve sınıf halinde yapacağı konuşmalarla çocukların düşünme ve çalışma tarzlarını kontrol etmesi gerektiği ve öğrencilerin hesabı günlük hayatlarında kullanıp kullanmadıklarını, onların teker teker veya grup halinde hazırlayacakları çalışma raporlarından ve projelerinden anlaşılacağı gibi konulara vurgu yapıldığı tespit edilmiştir. Ayrıca Aritmetik dersinde değerlendirmenin amaçları ise şöyle sıralanmıştır:

1. Öğrencilerin sınıfta ve tek tek karşılaştıkları zorlukların neler olduğunu anlamak ve dersi buna göre ayarlamak,
2. Öğrencilerin verilen bilgileri iyice kavrayıp kavramadıklarını, kendilerine mal edip etmediklerini ve yeni bilgilere hazır olup olmadıklarını anlamak,
3. Verilen bilgilerin ne kadar bir zaman içerisinde kavrandığını tespit etmek,
4. Öğrencilerin, bireysel ayrılıklarını göz önünde tutarak her birinin kendi kabiliyet ve istidadı nispetinde gelişmesini sağlamak ve öğretimi buna göre ayarlamaktır.

Bu açıklamalarda yer alan değerlendirme ile ilgili ifadelerin ilerlemecilik ve yapılandırmacılık anlayışında hakim olan çeşitli ortamlarda öğrencinin hem süreçteki gelişimini hem de süreç sonunda anlamlı öğrenme düzeyini belirleme ölçütü ile örtüştüğü görülmektedir. Bu bağlamda yukarıda verilen örnekler ve açıklamalar bugün alternatif olarak sunulan ölçme-değerlendirme yaklaşımlarının 1948 ilkökuller programında da yer aldığını göstermektedir.

Yukarıda 1948 programına ilişkin verilen örnekler, gerek hedeflerin belirlenmesi gerekse içeriğin ve öğretme-öğrenme süreçlerinin örgütlenmesinde ve değerlendirmede işe koşulacak ilkelerin ve ilerlemecilik ve yapılandırmacılık ilkeleri ile örtüştüğünü göstermektedir.

1968 İlkokul Programı

1968 programı uygulamaya girmeden önce 1962 yılında ilkökuller program taslağı hazırlanmış ve bu taslak 5 yıl süreyle pilot okullarda uygulanmış ve dönütler doğrultusunda taslak program üzerinde düzeltmeler yapılarak 1968 programı kabul edilmiş ve ülke çapında uygulamaya konulmuştur. 1948 programı normal sınıflar esas alınarak hazırlandığından köy okullarındaki birleştirilmiş sınıflarda güçlükler yaşanmış ve bu güçlükleri giderme adına program taslağı hazırlanmış ve ardından bu taslak geliştirilerek 1968 programı oluşturulmuştur (Karagöz, 1966, s.7).

1968 İlkokul Programında “Türk Milli Eğitiminin genel amaçları, İlköğretimin Amaçları başlığı altında ifade edilen çerçevede gerçekleştirilmeye çalışılır” ifadesine yer verilmiştir. Bu çerçevede eğitim yolu ile hem iyi yurttaş hem de bedensel ve ruhsal yeteneklerinin farkında olan bireyleri yetiştirmek hedeflenmiştir.

Programda “İlköğretimin Amaçları” başlığı altında verilen hedef ifadeleri incelendiğinde “Doğru düşünmeye engel olan peşin hükümlere, delilsiz inançlara, propagandaya, duygu ve heyecanlara kendini kaptırmadan, inceleme, araştırma yollarına başvurmayı bilir” ve “Vardığı sonucun doğru olup olmadığını denemeye ve kontrol etmeye çalışır” ifadelerinin yer aldığı görülmüştür. Benzer şekilde Programın istenilen sonuçlara ulaşması için “Planlama ve Uygulama” başlığı altında öğretmenlerin göz önünde bulundurması gereken hususlarda “sınıftaki her çocuğun gelişmesine ve aktif olmasına çalışılmalı, bu amaçla öğrencilere araştırma, problem çözme, kendi kendini ve işini eleştirme, başkalarıyla işbirliği yapma gibi özellikleri kazandırmak için elverişli çalışmalara yer vermelidir” şeklinde ifadeler yer verildiği tespit edilmiştir. Söz konusu ifadelerin gerek hedeflerin belirlenmesi gerekse öğretme-öğrenme süreci ve değerlendirmede işe koşulacak ilkeler bakımından ilerlemecilik ve yapılandırmacılık ilkelerine vurgu yaptığı gözlenmektedir.

Programda “İlkokulun Eğitim ve Öğrenim İlkeleri” başlığı altında ilkokulun gerçek bir topluluk olduğu ifade edilerek öğrencilerde demokrasi bilincinin oluşturulabilmesi için demokratik bir eğitim ortamının oluşturulması ve bu ortamda öğrencilerin yaparak ve yaşayarak öğrenme yolu ile demokrasi bilincinin oluşturulması gerektiği vurgulanmıştır. Söz konusu ifadelerin ilerlemecilik ilkelerinden demokratik eğitim ortamının bulunması ölçütü ile örtüştüğü görülmektedir. Ayrıca “çocuklar başkalarının istediklerini değil, ilgi duydukları şeyleri öğrenirler, her çocuk birbirinden farklıdır, öğrenme karşılıklı bir etkileşimdir, her yaşantı her çocuk için ayrı bir anlam taşır, çocuklar görmek ve işitmekten çok yaparak öğrenirler” gibi ilkelerin bulunduğu tespit edilmiştir. Benzer şekilde “Planlama ve Uygulama” başlığı altında öğretmenlerin göz önünde bulundurması gereken hususlarda “çalışmalar, çocuğun ilgi, bilgi seviyesi ve psikolojik özelliklerini dikkate alarak birlikte planlanmalı, öğrencilerin geçmiş bilgi ve tecrübelerini yeni çalışmalar için başlangıç noktası yapmalı” ifadelerine vurgu yapıldığı tespit edilmiştir. Bunun yanı sıra, Resim-iş dersinin açıklamalar kısmında “Çocuklar okula farklı yeteneklerle gelirler, bunları geliştirecek, besleyecek olan öğretmendir. Öğretmen ele alınacak konuları çeşitlendirerek, her çocuğun özelliğine ve isteğine göre Resim-iş konularını bulmaya dikkat etmesi gerekir.” ifadeleri de tespit edilmiştir. Söz konusu ifadeler ilerlemecilik ve yapılandırmacılık ölçütleri bakımından ele alındığında çocuğun ilgi ve ihtiyaçlarına uygun olma, yaşantılara dayalı olma, öğrencilerin ön öğrenmeleriyle ilgili olma ve öğrencinin aktif olması kısaca öğrencinin bilgiyi kendi yaşantılarına dayalı yapılandırmasına, anlamlı öğrenmesine vurgu yaptığı gözlenmektedir.

“Programın Uygulanması ile İlgili Genel Esaslar” başlığı altında ise

eğitim amaçlarına ulaşmak için bütün sınıf düzeylerinde diğer programlarda olduğu gibi yakın çevrenin başlangıç noktası olarak kullanılmasına vurgu yapılmıştır. Ayrıca çocukların varlıkları ve olayları toptan algıladığı ifade edilerek I. Devrede Hayat Bilgisi dersinde yapılmakta olan toplulaştırmanın II. Devre sınıflarında da yapılması gerektiği ifade edilmiştir. Buna göre Tarih, Coğrafya, Yurttaşlık Bilgileri dersleri ilk kez “Sosyal Bilgiler” başlığı altında bütünleştirilmiştir. Program “genellikle çerçeve programı niteliği taşımaktadır. Bu bakımdan üniteler, yurt çapındaki ortak ihtiyaçları karşılamak üzere ana maddeler halinde listelenmiştir. Çevre özelliğine göre konu eklenmesi-çıkarılması öğretmen ve öğrencilere bırakılmıştır. Ünitelerin işlenişinde programdaki ünitelere, konulara ve ünitelerin sırasına aynen uyulma zorunluluğu yoktur.” gibi ilke ve açıklamalar öğrencinin ilgi ve ihtiyaçlarının dikkate alındığını ve bilginin anlamlı bir bütünlük içinde kazandırılmasına önem verildiğini göstermektedir.

Programda “Metod ve Teknikler” başlığı altında “değerlendirme, öğretmenin de katılmasıyla yapılabildiği gibi çocuklar yaptıklarını kendi kendine değerlendirebilirler. Küme ve grup çalışmalarının değerlendirilmesi, grup öğrencilerinin kendi aralarında olmalı ve ihtiyaç hasıl olmadıkça öğretmen bu değerlendirmelere karışmamalıdır” ifadeleri ve “Planlama ve Uygulama” başlığı altında “Ünite geliştirilmesinde günlük, ara ve genel değerlendirmelerle çalışmaların sürekli olarak gözden geçirilmesine imkan verilmesine” ayrıca uygulamada öğretmenin göz önünde bulunduracağı hususlarda “Zaman zaman öğrencilerin defter ve dosyalarını toplayarak yanlışları işaret etmeli ve ortak yanlışlar üzerinde sınıfça durulmasına önem verilmelidir” ifadeleri ile öğrencinin hem öğretme-öğrenme sürecindeki hem de süreç sonunda anlamlı öğrenme düzeyini belirlemeye ayrıca öğrencilerin hem kendilerini hem de birbirlerini değerlendirmelerine fırsat verdiği gözlenmektedir. Bu durum son yıllarda alternatif ölçme-değerlendirme şeklinde ifade edilen açıklamaların yeni olmadığını 1948 ilkokul programına paralel olarak 1968 programında da benzer açıklamaların yer aldığını göstermektedir.

Programda yer alan Matematik dersine ilişkin ‘‘Açıklamalar’’ kısmında ‘‘ Bugünkü Matematik görüşünün erişmek istediği en önemli amaçlardan biri hayatta rastlanacak problemleri çözmeye yardımcı bir düşünce yolu kazandırmaktır. Bu yeteneğin gelişmesi, işlemlerde gerekli becerilerin kazandırılması kadar, Matematiğin yapısına ait kuramlarla ilkelerin öğrenilmesine bağlıdır. Bunu; maddi hayattan başlayarak soyuta giden Matematiğin, yine hayatta uygulanması sureti ile değerlendirilmesi tamamlayacaktır. Matematikteki bu yeni görüş işlemlerin ezbere, doğru ve çabuk yapılmasının yeter olmadığını; onların nasıl yapılacağını bilmesi yanında niçin, neden yapıldıklarının araştırılması gereğini önemle ortaya

koymaktadır. Birtakım kuralları cansız olarak tekrarlamak yerine öğrencileri Matematikle ilgili temel kavramları ve ilkeleri araştırmaya, anlamaya sevk etmek üstün tutulmalıdır. Bu arada onların yeteneklerine ve ihtiyaçlarına uygun olarak bir sonraki Matematik konusunu öğrenmek üzere hazırlanmalarına yardım edilmeli; tahmin ve keşfetmeye, yaratıcı düşünmeye, değişik yollardan problem çözme istek ve cesaretleri geliştirilmelidir.” İfadeleri yer almaktadır. Söz konusu ifadelerin İlerlemecilik ve Yapılandırmacılık ilkelerinden olan üst düzey düşünme becerilerini geliştirici hedefler belirleme ve gerçek yaşamla ilişkili içerik ölçütü ile örtüştüğü görülmektedir.

Yukarıda 1968 programına ilişkin verilen örnekler ve açıklamalar, gerek hedeflerin belirlenmesi gerekse içeriğin ve öğretme-öğrenme süreçlerinin örgütlenmesinde işe koşulacak ilkelerin ilerlemecilik ve yapılandırmacılık ilkeleri ile örtüştüğünü göstermektedir.

1997 İlköğretim Okulu Programı

1980 den sonra ilköğretim programlarında toptan bir geliştirme çalışması yerine ders bazında program geliştirme çalışmalarının yapıldığı gözlenmektedir. Sırasıyla Türkiye Talim Terbiye Kurulunun 22.09.1981 tarih 172 sayılı kararı ile İlköğretim Türkçe dersi Programı, 4.12.1987 tarih 232 sayılı kararı ile İlköğretim Beden Eğitimi dersi Programı, 19.11.1990 tarih 153 sayılı kararı ile İlköğretim Matematik dersi programı, 30.05.1990 tarih 62 sayılı kararı ile İlköğretim Sosyal Bilgiler dersi Programı, 28.07.1992 tarih 200 sayılı kararı ile İlköğretim Fen Bilgisi dersi Programı, 11.09.1992 tarih 287 sayılı kararı ile İlköğretim Resim-İş dersi Programı, 22.04.1994 tarih 298 sayılı kararı ile İlköğretim Müzik dersi Programı geliştirilmiştir. 1997 ilköğretim programı belirtilen bu kararlarla kabul edilen programlara ek olarak Türkiye Talim Terbiye Kurulunun 1.07.1968 tarih 171 sayılı kararı ile kabul edilen İlkokul Hayat Bilgisi dersi Programını da aynen kabul ettiğini açıkça ifade etmektedir. Ayrıca 1997 İlköğretim Programında “İlkokulun Eğitim ve Öğretim İlkeleri”, “Programın Uygulanması ile İlgili Esaslar”, Metot ve Teknikler” başlıkları altında yer alan açıklamaların 1968 İlkokul Programı ile paralellik taşıdığı tespit edilmiştir.

1997 İlköğretim programında yer alan açıklamaların ilerlemecilik ve yapılandırmacılık ölçütleri ile uyumlu olduğu tespit edilmiş iken derslerin hedeflerinin belirlenmesi bakımından aşırı derecede sınırlı olduğu hatta bazı hedeflerin davranışlarının edim düzeyinde olduğu görülmektedir. Örneğin Türkçe dersi programında “Okuma tekniği bakımından” öğrencilerin kazanacakları davranışlarda “Parmakla ya da kalemle izlemeden, vücut ve başı sallamadan okuyabilmek”, “Sessiz okumada dudak kıpırdatmadan, ses

çıkarmadan, gözüyle, içinden okuyabilmek” şeklindeki ifadelerle Matematik dersi programında “100’e kadar birer, onar, beşer, ikişer, dörder, sekizer, üçer, altışar, dokuzar ve yedişer ritmik sayma becerisi” ifadeleri bu duruma örnektir. Söz konusu hedeflerin, İlerlemecilik ve yapılandırmacılığın üst düzey düşünme becerilerini geliştirici olmayı hedeflemesi ve anlamlı ve merak uyandırıcı özelliğe sahip olması ölçütlerine uygun oluşturulmadığı söylenebilir

Sonuç olarak, 1997 ilkokul programının 1968 programına paralellik taşıdığı, toplumsal, bilimsel ve teknolojik gelişmeleri dikkate almadığı hedef, öğretme-öğrenme süreci, değerlendirme öğelerine ilişkin örneklerin hızlı gelişmeyi yansıtmadığı gözlenmektedir. Genellikle konuların, ilkelerin ve açıklamaların tekrar edildiği, konulara, ilkelere ve çağın gereklerine uygun yeni hedeflerin, ilkelerin yer almadığı gözlenmiştir.

2005 İlköğretim Programı

2005 İlköğretim Programında “Bilginin hızla yenilenecek üretildiği günümüzde katı davranışçı bir anlayışa dayanan eski programların çağın gereksinimlerini karşılamadığı” gerekçesiyle “*yeni bir anlayışla* ilköğretim programları geliştirildiği” ifadesinin yer aldığı tespit edilmiştir. Bu anlayışa göre geliştirilen programda; her çocuğun öğrenme sürecinde kendine özgü olduğu, süreçte “öğrenmeyi öğrenmenin” vurgulanması gerektiği, öğrencinin öğrenme sürecinde çevreyle etkileşime girerek deneyimlerini kullanması ve ayrıca öğrencinin düşünmeye, soru sormaya özendirilmesi gerektiği anlayışının temel alındığı ifade edilmiştir. Ancak bu anlayışın ülkemizdeki program geliştirme çalışmalarında sadece 2005 Öğretim Programında yer aldığı anlayışı yanlıştır. Yapılan incelemeler göstermiştir ki bu anlayış Cumhuriyetin ilanından itibaren yapılan tüm program geliştirme çalışmalarında ifade edilmektedir.

2005 programında “Yenilenen İlköğretim programlarının Farklı Yönleri” başlığı altında “öğrenmede davranışçı program yaklaşımından çok bilişsel ve yapılandırmacı öğrenme yaklaşımlarının dikkate alındığı, derslerin ezbercilikten uzak eğlenceli, hayatın içinde ve kullanılabilir olduğu, çocukların merkeze alındığı, etkinliklerle zenginleştirilerek daha çok öğrenci merkezli hale getirildiği yapılandırmacı bir anlayışın kabul edildiği belirtilmiştir. Ancak bu anlayışın 1926 programlarından itibaren tüm programlarda vurgulandığı tespit edilmiştir. Ayrıca yenilenen programlardan “Davranış ifadesi yerine bilgi, beceri, anlayış ve tutumları içerecek şekilde *kazanımlar* ifadesi kullanılmıştır” vurgulaması yapılmıştır. Ancak programlar incelendiğinde kazanım ifadelerinin çoğunlukla davranış, konu başlığı ve etkinlik cümleleri olarak ifade edildiği gözlenmektedir. Örneğin

Matematik öğretim programında “20 içinde geriye birer sayar.”, “10’a kadar olan doğal sayıları 2, 3, 4 ve 5 sayılarıyla çarpar” Fen ve Teknoloji öğretim programında “Sigaranın ve alkol kullanımının vücuda verdiği zararlarla ilgili bilgi toplar ve sunar”, “Ay’ın evrelerini temsil eden bir model oluşturur ve sunar.” gibi kazanım ifadelerinin sınırlı nitelikte davranış ifadesi olduğu gözlenmektedir. Bu açıdan bakıldığında hedef “kazanım” boyutu ile yeni programın iddia ettiği gibi ilerlemecilik ve yapılandırmacılığın üst düzey düşünme becerilerini geliştirici olmayı hedeflemesi ve anlamlı ve merak uyandırıcı özelliğe sahip olması ölçütlerine uygun oluşturulmadığı söylenebilir.

2005 öğretim programında öğretme-öğrenme sürecine yönelik çok sayıda etkinlik örneklerine yer verildiği tespit edilmiştir. Her ne kadar verilen etkinlikler örnek olarak verildiği ve öğretmenlere etkinlikleri oluşturma bakımından serbestlik imkanının olduğu ifade edilse de programda *bilginin aktif yapılandırılmasına* uygun olmayan etkinliklere yer verildiği gözlenmektedir. Örneğin Matematik öğretim programında “20’ye kadar olan iki doğal sayının farkını zihinden bulur” kazanımına yönelik olarak “öğrencilerin zihinden işlem yapmak için strateji geliştirmelerine yardımcı olunur ve geliştirdikleri stratejileri açıklamaları sağlanır” etkinliğinin nasıl gerçekleştirilebileceği belirsiz kalmışken “100 içinde ileriye doğru birer ve onar ritmik sayar” kazanımına yönelik “Vurmalı bir müzik aleti kullanılarak, alkış veya tempo tutturarak, ip atlatarak, nabız sayarak vb. önerilen etkinliklerle birer ritmik sayma yaptırılır” şeklindeki öneride nabız sayarak yaptırma etkinliği dönem çocuğunun hem fiziksel hem de psiko-motor gelişimi açısından uygun olmayan örnekler olup etkinliklerin hazırlanması esnasında dönem çocuklarının gelişimlerinin dikkate alınmadan hazırlanmış olduğu söylenebilir. Benzer şekilde Fen ve Teknoloji öğretim programında “Sıvıların ısı alarak buharlaştığını ve buharın yoğunlaşırken ısı verdiğini deneyle gösterir” kazanımına yönelik “Öğrenciler buharlaşma ve yoğunlaşma terimlerini cümle içinde kullanarak kelime makale oluşturması yaparlar” etkinliğine ayrıca 3. Sınıf Türkçe dersi programında “okuma” öğrenme alanına yönelik ifade edilen “Okuduklarında duygusal ve abartılı öğeleri belirler ve sorgular” kazanımı için verilen etkinliğin öğrenci tarafından nasıl gerçekleştirileceğine ilişkin yapılan açıklamada “Belirlediğiniz öğelerin altını çiziniz, cümleye duygusallıklı mı ya da abartı mı kattığını cümlenin karşısında verilen yay araç içine yazınız” açıklamalarına yer verildiği tespit edilmiştir. Söz konusu etkinliklerin bilginin yapılandırılması sürecinde nasıl uygulanacağı belirsiz kalmış olup çocukların gelişim ve öğrenme özelliklerine uygun olmayan, çocukların anlamlı öğrenmelerine ve bilginin doğasını kazanmalarına olanak vermeyen etkinlikler olduğu gözlenmektedir.

2005 ilköğretim programında önceki programlardan farklı olarak “Ölçme ve değerlendirilmede yapılandırmacı öğrenme teorisine dayanan “alternatif” adını verdikleri değerlendirme yaklaşımları dikkate alınmıştır ve ölçme ve değerlendirilmede sonuçla birlikte süreci de dikkate alan bir anlayış benimsenmiştir.” ifadesinin ilerlemecilik ve yapılandırmacılığın öğrencilerin hem süreçteki gelişimini hem de süreç sonundaki öğrenmelerini belirleme ölçütü ile örtüştüğü görülmektedir. Ancak ölçme-değerlendirme sürecine yönelik yeni olarak ifade edilen açıklamaların 1948, 1968, 1997 programlarında da işe koşulduğu tespit edilmiştir.

2005 programında yer alan ifadeler dikkate alındığında ilerlemeci eğitim felsefesinin temel özelliklerinin ve yapılandırmacılığın programlara yansıdığını ve programda belirtilen ilkelerle de örtüştüğünü söyleyebilmekle birlikte “kazanımlar”/hedef-davranışlar, eğitim durumları ve değerlendirme öğeleri incelendiğinde öğrencilerin bilgiyi aktif ve anlamlı bir şekilde yapılandırmasını sağlayacak şekilde tasarlamada problemlerin olduğu söylenebilir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Geleneksel eğitim anlayışından farklı olarak ilerlemeci eğitim anlayışı ve buna paralel olan yapılandırmacılık yaklaşımı ile temellendirilen eğitim programlarının günümüz koşullarında ihtiyaç duyulan istenilen özelliklerin kazandırılmasında önemli bir araç olduğu şüphe götürmez bir gerçektir. Ancak bu anlayışın ülkemizdeki program geliştirme çalışmalarında sadece son yıllarda yer aldığı anlayışı oldukça yanıltır. Yapılan incelemeler göstermiştir ki bu anlayış Cumhuriyetin ilanından itibaren yapılan tüm program geliştirme çalışmalarına yansımış ancak programların uygulanmasında mevcut koşullar itibarıyla sıkıntılar yaşanmıştır. Ertürk (1998: 107)’ün de ifade ettiği gibi güvenilir esaslar uyarınca geliştirilmiş olmak programlar için bir işlerlik garantisi değildir. Bu bağlamda ilerlemecilik ve yapılandırmacılık ilkeleri temele alınarak geliştirilen programların en iyi şekilde uygulanabilmesi için aşağıdaki hususlara dikkat edilmelidir:

İlerlemeci eğitim felsefesinde ve yapılandırmacı anlayışta öğrenme süreçlerinde öğrenci, bilgiyi olduğu şekliyle alan ve ezberleyen değil, bilgiyi zihninde yapılandıran bir role sahip olduğundan, eğitim ortamlarının ve bu ortamlarda düzenlenen her türlü etkinliğin de bu anlayışa uygun olarak tasarlanması ve gerçekleştirilmesi gerekir. Süreçte öğrencinin etkin katılımının sağlanması ve etkileşimli bir öğrenme ortamının oluşturulması bu anlayışın temel gerekliliğidir. Ancak bu ortamları hazırlayacak olan öğretmenlerin geliştirilen program ve hakim olan anlayış hakkında yeterli

bilgiye sahip olmamaları bu sürecin aksamasının temel nedenlerinden biri olarak görülmektedir. Bu durumda öğretmenlerin gerek hizmet öncesi gerekse hizmet içerisinde geliştirilen program hakkında gerekli bilgi ve donanıma sahip olacak şekilde yetiştirilmeleri gerekmektedir. Bu yetiştirilme sürecinde ise ilerlemecilik eğitim felsefesini ve yapılandırmacılık anlayışını gerçekten ne olduğunu bilen uzmanlar tarafından yapılması önerilmektedir.

İlerlemecilik eğitim felsefesi ve yapılandırmacılık anlayışında bilginin birey tarafından yapılandırılabilmesi için zengin öğrenme yaşantılarını içeren, öğrencinin çevresiyle daha fazla etkileşimde bulunabileceği ve öğrendiklerini işe koşabileceği öğrenme ortamlarının hazırlanması çok önemlidir. Ancak mevcut sistemde yer alan kalabalık sınıflar ve bunun neticesi olan oturma düzenleri nedeniyle öğrenmede gerekli olan etkileşimler ve öğrenilenlerin işe koşulması gerçekleşmemektedir. Bununla beraber ilerlemecilik ve yapılandırmacılıkta öğrencilerin değerlendirilmelerinde ürünle birlikte süreç değerlendirmelerinin önemine de vurgu yapılmaktadır. Ancak öğretmenlerin bu değerlendirme yöntemleri hakkında gerekli bilgiye sahip olmamaları ve kalabalık sınıflarda bu yöntemlerin işe koşulmasının zorluğu nedeniyle süreç içerisinde aksaklıklar yaşanması kaçınılmazdır. Bu durumda programların işlevsel olabilmesi için gerekli ortamların hazırlanması ve öğrencilerin birbirleriyle ve öğretmeni ile etkileşime girebilecek şekilde sınıf başına düşen öğrenci sayılarının makul düzeylerde olması gerekmektedir.

İlerlemeci eğitim felsefesi ve yapılandırmacı anlayışta öğrencilerin gerçek hayat koşullarıyla ilişkilendirecekleri yaşantılar kazanmaları ve bilginin doğasını kazanarak çevrelerini keşfetmeleri oldukça önemlidir. Bu durumda okulların sadece sınıf içi değil sınıf dışındaki fiziki koşulların da öğrenmenin doğasına uygun olarak geliştirilmesi ve okulların gerekli materyal eksikliklerinin giderilmesi gerekmektedir.

Sonuç olarak Cumhuriyetten günümüze kadar geliştirilmiş programların ilerlemecilik ve yapılandırmacılığın öngördüğü eğitim ölçütlerine genellikle uygun olduğu görülmüştür. Ancak 1968'den sonra geliştirilen programlarda, gelişen toplum yapısına ve çağın gereklerine uygun yeni hedeflerin ve ilkelerin gerektiği ölçüde programlara yansıtılmadığı ve buna paralel bir şekilde ilke ve açıklamalar bölümlerinde tekrarlara düşüldüğü tespit edilmiştir. Özellikle 2005 yılında geliştirilen programlarda her ne kadar reform söylemleri mevcut olsa da, toplumsal, bilimsel, teknolojik gelişmeler dikkate alındığında, programlarda yer alan "kazanımların" (hedef-hedef davranış), öğretme-öğrenme sürecine ve değerlendirmeye ilişkin örneklerin günümüzdeki hızlı gelişmeyi yansıtmadığı ve ifade edildiği şekilde yapılandırmacılık anlayışı ile örtüşmediği gözlenmiştir.

12. yy'nin başlangıcı olan bu yıllarda, teknolojinin hızla geliştiği buna

koşut olarak mesleklerin, insanların yaşayış biçiminin, toplumun hatta doğanın hızla değiştiği geleceği belirsiz bir dünyada, bireylerin yetişmesine rehberlik edecek programların niteliğinin söz konusu ihtiyaca cevap verecek şekilde geliştirilmesi önemli bir gerekliliktir.

KAYNAKLAR

- Akyüz, Y. (2007). *Türk Eğitim Tarihi*. Pegem A Yayıncılık, Ankara.
- Arends, R. I. (1998). *Learning to Teach*. (Dördüncü Baskı). New York: McGraw-Hill.
- Dewey, J. (1997). *Experience and Education*. New York: Touchstone Book.
- Ertürk, S. (1986). *Türkiye'deki Bazı Eğitim Sorunları Üzerine Düşünceler*. Ankara: Yelkenetepe Yayınları.
- Ertürk, S. (1998). *Eğitimde Program Geliştirme*. Ankara: Meteksan A.Ş.
- Ertürk, S. (ty). *Dört Eğitim Akımı*. Yardımcı ders malzemesi: 4
- Glaserfeld, E. V. (1995). *Radical Constructivism: A Way of Knowing and Learning*. New York: RoutledgeFalmer.
- Joyce, B., Weil, M., and Calhoun, E. (2004). *Models of teaching*. Pearson Publication.
- Karagöz, S. (1966). *İlkokul Programı Taslağı Işığında Köy İlkokullarında Eğitim ve Öğretim*, Öğretmeni İşbaşında Yetiştirme Bürosu Yayınları, sayı 28, Ankara.
- Karasar, N. (2006). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel yayın dağıtım
- Oliva, P.F.(2009). *Developing the Curriculum*. Seventh Edition. Pearson Education Inc. Boston,MA.
- Ornstein, A.C. & Hunkins, F.P. (2004). *Curriculum: Foundations, Principals and Issues*. Fourth Edition. Allyn and Bacon, Boston,MA.
- Özçelik, D. A. (2009). *Test Hazırlama Kılavuzu*. Ankara: Pegem Akademi.
- Özçelik, D. A. (2010). *Ölçme ve Değerlendirme*. Ankara: Pegem Akademi.
- Senemoğlu, N. (1987). *Bilişsel giriş davranışları ve dönüt-düzeltilmenin erişkiye etkisi*. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Senemoğlu, N. (2009). Perceptions of teachers about the application of "Constructivism" in newly developed Education curriculum in Turkey. *The IAACS Third World Curriculum Studies Conferance*, Cape Town, South Africa.
- Senemoğlu, N. (2011). *Gelişim Öğrenme ve Öğretim*. Ankara: Pegem Akademi.
- Tanner, D. & Tanner, L. (2007). *Curriculum Development: Theory into Practice*. Fourth Edition. Pearson Education Inc. New Jersey.
- T.C. Maarif Vekaleti.(1924). *İlk Mekteblerin Müfredat Programı*, İstanbul.
- T.C. Maarif Vekaleti.(1926). *İlk Mekteblerin Müfredat Programı*, İstanbul.
- T.C. Kültür Bakanlığı. (1936). *İlkokul Programı*, Devlet Basımevi, İstanbul.
- T.C. Kültür Bakanlığı. (1948). *İlk Okul Programı*, Milli Eğitim Basımevi.

- T.C. Milli Eğitim Bakanlığı.(1968). *İlkokul Programı*, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul.
- T.C. Millî Eğitim Bakanlığı İlköğretim Genel Müdürlüğü.(1997). *İlköğretim Okulu Programı*, Ankara.
- MEB. (2005). *İlköğretim 1-5. Sınıf Programları Tanıtım El Kitabı*. Ankara: MEB, Talim Ve Terbiye Kurulu Başkanlığı, Devlet Kitapları Müdürlüğü Basım Evi.
- T.C.Millî Eğitim Bakanlığı, (2005). *İlköğretim Fen ve Teknoloji Dersi (4- 5. Sınıflar) Öğretim Programı*. Ankara
- T.C.Millî Eğitim Bakanlığı, (2005). *İlköğretim Matematik Dersi (1- 5. Sınıflar) Öğretim Programı*. Ankara
- Tyler, R. W. (1949). *Basic Principles of Curriculum and Instruction*. USA: The Universty of Chicago Press.
- Varış, F. (1996). *Eğitimde Program Geliştirme:Teori ve Teknikler*. Ankara: Alkım Kitapçılık Yayıncılık.
- Woolfolk, A. (2010). *Educational Psychology*. Eleventh Edition. Pearson Education Inc.,Upper Suddle River, New Jersey.